

ATT UTBILDA MED

Rätt åt dig!

EN PRAKTISK & PEDAGOGISK HANDLENING

MD
Malmö mot Diskriminering

INNEHÅLL I HANDLENINGEN

→ **INLEDNING**

→ **INNAN**

ATT INFORMERA OM OCH TÄNKA PÅ INNAN UTBILDNINGEN

→ **UNDER**

TIPS OCH TRICK UNDER UTBILDNINGENS GÅNG

→ **EFTER**

UTVÄRDERING OCH REFLEKTION

→ **BILAGOR**

LÄNKAR OCH LÖSENORD TILL FILMER PÅ VIMEO
MINI-UTVÄRDERING

INLEDNING

Handledningen som du har framför dig hör till utbildningen Rätt åt dig! och kom till under projektet DiBU; Diskriminering mot Barn och Unga som Malmö mot Diskriminering drev år 2016 – 2019 med stöd från Arvsfonden.

Rätt åt dig! är både en bok och en utbildning och växte fram genom samtal med barn och unga. Närmare bestämt hölls sexton strukturerade pilotutbildningar för deltagare från 11 upp till 18 år i föreningar, skolklasser och på fritidsgårdar. I små grupper och stora. Reflektioner, frågor, reaktioner och utvärderingar från deltagarna har påverkat och format innehållet. Under projektet DiBU tog Malmö mot Diskriminering emot 111 ärenden om diskriminering mot barn och unga. Lärdomar och erfarenheter från ärendehandläggningen har också format materialet.

Mycket tid har lagts ned på att hitta en bra balans mellan att förmedla juridiskt korrekt information och att samtidigt inte göra saker onödigt krångliga. Vi har försökt hitta nya sätt att förklara på samtidigt som vi varit noga med att inte förenkla så mycket att informationen blir felaktig.

Verktyget grunden-platsen-makten gör det möjligt att förklara den ganska komplicerade diskrimineringslagstiftningen på ett enkelt och begripligt vis. Berättelserna true stories som ligger nära ungas verkliga erfarenheter av diskriminering, gör det lättare att förstå hur lagens skydd fungerar i till exempel skolan, på sjukhuset och i bostadsområdet.

Ett normkritiskt perspektiv har varit närvarande i processen med boken och utbildningen, till exempel genom att personer med egen erfarenhet kopplad till olika diskrimineringsgrunder har kommit med input på hur vi kan förklara olika begrepp utan att riskera att skapa otrygga situationer.

Innan projektet DiBU fanns inte något material som förklarade diskrimineringslagens skydd direkt till barn och unga på ett tillgängligt och konkret sätt. I utbildningspaketet Rätt åt dig! ingår förutom denna handledning ett manus, en presentation i powerpoint/keynote, tre korta filmer samt själva boken Rätt åt dig! Allt material finns tillgängligt på vår hemsida www.malmomotdiskriminering.se

Vi hoppas att du ska ha användning för materialet i din verksamhet!

Malmö mot Diskriminering

ATT INFORMERA OM OCH TÄNKA PÅ INNAN UTBILDNINGEN.

EN KORT BESKRIVNING AV UTBILDNINGEN:

RÄTT ÅT DIG!

UTBILDNINGEN OM DIN RÄTT ATT INTE BLI DISKRIMINERAD

Har du blivit orättvist behandlad för att du är den du är? Visste du att det är olagligt att diskriminera på grund av hudfärg, sexuell läggning, funktionsnedsättning eller för att en person råkar vara tjej, kille, eller trans?

I utbildningen RÄTT ÅT DIG! pratar vi om hur diskrimineringslagen skyddar dig som är ung, till exempel i skolan, på jobbet eller i en affär. Vi pratar också om vad du kan göra om du blivit utsatt.

ANTAL DELTAGARE:

Mindre grupp (8 - 12 deltagare), men kan hållas för så många som 20

ÅLDER:

Kan anpassas för 11-åringar upp till 18 år (även lite äldre). Funkar bäst i jämgamla grupper

UTBILDARE:

Namn på dig/er som ska hålla i utbildningen

TID:

2,5 h inräknat två pauser på 10 min var (gärna med fika)

UTBILDNINGSMATERIAL:

- Denna handledning med tips för pedagoger och utbildare
- Tre korta filmer via Vimeo med lösenord
- Manuset med utbildningsupplägg
- Varsin Rätt åt dig-bok till deltagare i slutet av utbildningen

OM LÄNGDEN PÅ UTBILDNINGEN:

- 2,5 timmar behövs till utbildningen Rätt åt dig! (inklusive pauser)
- Till en aula eller storföreläsning har vi tagit fram ett upplägg på 1,5 h som innehåller det viktigaste, men som är betydligt mindre interaktiv
- En utbildning som är kortare än 1,5 h är inte en Rätt åt dig!-utbildning utan ett informationspass.

FRÅGA ARRANGÖREN:

- Går det att stanna kvar 15 – 30 min efteråt för att svara på frågor från deltagare och ev. boka in rådgivningsmöte (obs utöver utbildningstiden på 1,5 – 2,5 h)?
- Känner deltagarna till diskrimineringslagen?
- Vilken språknivå finns i gruppen, behövs en anpassning?
- Finns tillgänglighetsbehov?
- Något annat att tänka på med gruppen?
- Ålder? Upplägget funkar för 11-18 år men bäst i jämngamla grupper

Tips!

Kan inte skolan/fritidsgården ha ett så långt pass? Kolla om ni kan komma vid två tillfällen.

OM DU KOMMER SOM EXTERN UTBILDARE TILL:

SKOLA

- Finns det behov av en lärare eller elevassistenter som närvarar? Då ska de förstås vara med.
- Tänk dock på att det kan påverka hur fria eleverna känner sig att berätta om sina upplevelser, när skolpersonal närvarar.
- Du ska inte bli den som håller ordning/ "tyst i klassen", det är inte din roll som utbildare.
- Be lärare dela in eleverna i grupper på förhand, de vet hur eleverna funkar och kan "balansera" grupperna.

FRITIDS

- Önskvärt att minst en fritidsledare närvarar under utbildningen. Gärna även i planeringen, kanske kan den till och med medverka på något sätt?

ANNAN MÖTESPLATS

- Oftast är det då en mindre grupp och då faller det sig naturligt att lite mer av ett samtal än en utbildning. Ibland kan det funka bättre utan presentationen i powerpoint eller keynote i dessa sammanhang.

UNDER

TIPS OCH TRIX UNDER UTBILDNINGENS GÅNG.

→ ATT BRYTA ISEN

Tänk igenom några situationer från ditt eget liv där du själv känt dig orättvist behandlad/diskriminerad, och ha dessa till hands vid utbildningstillfället.

Då kan du berätta "det här har hänt mig ..." om/när du ställt öppna frågor och gruppen är tyst. Det är bra med flera (korta) exempel. Att skämta lite om dig själv kan också vara ett bra sätt för deltagare att bli bekväma med dig som utbildare.

→ **ATT SKAPA ETT TRYGGARE RUM**

En utmaning när det är en lite större grupp (över 15 deltagare) är att skapa en avslappnad stämning som för den del inte blir stökig eller otrygg. Om du är en extern utbildare vill du även försöka undvika att det blir för strikt – det ska helst inte kännas som en "vanlig" lektion. Övningen Tryggare rum är ett verktyg att använda här, den beskrivs i Verktygsboken PraLin.

Du som utbildar kan gärna ge konkreta exempel på överenskommelser eller regler. Till exempel "Vi säger inte rasistiska ord rätt ut. Till exempel säger vi z-ordet, även när vi berättar om en händelse där ordet sagts."

Tryggare rum blir (liksom alla övningar) bättre desto fler gånger du genomfört den. I projektet DiBU:s pilotutbildningar har vi använt en förkortad version av tryggare rum. Än har vi inte testat den i en aula eller storföreläsning utan bara i grupper om max 15 deltagare.

→ **ATT DEFINIERA TILLSAMMANS**

Att definiera ord och begrepp tillsammans är ett sätt att få igång tankeprocesserna och intresset hos deltagarna samtidigt som du som utbildar får en bild av förkunskaperna i rummet.

→ **ATT FÖRKLARA SVÅRA ORD**

Svåra ord ska alltid förklaras. När du eller någon annan använder ett ord som kan vara svårt, var gärna ett ombud och säg "Det här är ett svårt ord! Är det någon som vet vad det betyder?"

Om ni är två utbildare, och den andra säger ett ord som är svårt - fråga då den andra utbildaren direkt, vad betyder x?

Så kan du även göra om det är en av deltagarna som använder ett svårt ord. På så sätt slipper den som sitter och undrar men kanske inte vågar fråga, att "avslöja" att den inte vet vad ordet betyder.

→ **ATT TILLGÄNGLIGGÖRA**

Läs upp textinnehållet på bilder i keynote eller power point-presentationen. Kom ihåg att också beskriva illustrationer! Detta för att alla deltagare ska kunna tillgodogöra sig innehållet.

När utbildaren läser en true story, syns bara den tillhörande illustrationen på presentationen. Detta för att det kan bli en distraktion om utbildaren läser berättelsen samtidigt som det är ett stort sjok med text på bilden.

Om det finns elever med tillgänglighetsbehov, som måste läsa berättelsen, ska de få berättelserna i textform. Detta ska stämmas av med innan utbildningen, se sidan 4.

→ **ATT KONKRETISERA**

Förklara lagen genom bokens true stories så långt som möjligt.
Exempel som är nära deltagarnas vardag är A och O för att nå fram. För Debatten i klassen och Grupparbetet finns kortfilmer att visa.

→ **ATT AKTIVERA**

Deltagare som är aktiva lär sig mer. Gruppdiskussioner och bikupor (samtal mellan två-tre personer) hålls efter varje true story.
Efter att gruppdiskussionerna pågått någon minut; gå fram till en eller ett par grupper och fråga vad de talat om, fråga om de vill dela med sig av exemplet i helgrupp, eller om du får göra det "åt dem" om de föredrar det. Är det ett mindre antal deltagare hinner du prata en stund med alla grupper.
I helgrupp kan du sedan be de som ville dela med sig att göra det.

→ **MÖT DEM DÄR DE ÄR**

Var beredd på många och ibland orelaterade frågor. Försök styra till en frågestund på slutet om det går. Men var också beredd att stanna kvar där deltagarna vill uppehålla sig, om de inte är redo att gå vidare till nästa punkt ännu.
Beroende på gruppens förkunskaper och vilket sammanhang det är, var beredd på att inte hinna hela innehållet. Det är viktigare att få fram några centrala saker än att hinna gå igenom allt innehåll som planerat och kanske tappa flera av deltagarna längs vägen.

EFTER

UTFÄRDNING OCH REFLEKTION

Be deltagarna fylla i "mini-utvärderingen" direkt efter utbildningen (om möjligheten finns).

Så snart som möjligt efter utbildningen, skriv även ned reflektioner kring hur olika moment funkade, vad var bra och vad kan förbättras? Skriv gärna ned lite anteckningar i din mobil eller anteckningsbok direkt efter, som du kan sätta dig med lite senare i veckan för att titta närmare på och fundera kring. Använd gärna detta underlag för att bolla tillsammans med kollegor som också utbildar.

Det är även nyttigt att utbilda tillsammans med någon och att ha kollegor som är med och lyssnar ibland, för att få feedback utifrån deras perspektiv.

Slutligen; följ upp med din kontaktperson / arrangören veckan efter ditt besök.

BILAGOR

LÄNKAR TILL FILMER PÅ VIMEO OCH LÖSENORD:

Grupparbetet

<https://vimeo.com/314477304>

lösenord:

X4289spt

Debatten i klassen

<https://vimeo.com/316533537>

lösenord:

wum642ft

Ett annat slut på Debatten i klassen

<https://vimeo.com/319818520>

lösenord:

ptuy3926

RÄTT ÅT DIG! - UTBILDNINGEN

Din ålder (valfritt) .....

→ Vad tyckte du om passet?.....

→ Vad tyckte du om informationen om lagar? (ringa in en)

lätt   varken lätt eller svårt   svårt

→ Vad tyckte du om mängden information? (ringa in en)

för lite   lagom   för mycket

→ Kändes det tryggt att ställa frågor? .....

→ Kan vi göra något bättre till nästa gång? .....

RÄTT ÅT DIG! - UTBILDNINGEN

Din ålder (valfritt) .....

→ Vad tyckte du om passet?.....

→ Vad tyckte du om informationen om lagar? (ringa in en)

lätt   varken lätt eller svårt   svårt

→ Vad tyckte du om mängden information? (ringa in en)

för lite   lagom   för mycket

→ Kändes det tryggt att ställa frågor? .....

→ Kan vi göra något bättre till nästa gång? .....

MD
Malmö mot Diskriminering

